

Օգտագործելով մեր տեղական արմատը, մենք ոչ միայն ուժգին կերպով օգնած ենք լինում մեր զիւղացիութեանը, այլ զգալիորէն հարստացնում ենք պետութեան գանձաւարները, արտահանելով իւղն արտասահման, կամ Միութեան մէջ: Մեր լսելով և փորձով Հայաստանի պտերը լաւագոյններին է. զրախց ստացած պտերի 10 գրամ իւղն արտաքսում է ճիճուն, այն ինչ նոյն քանակութեամբ խամ արմատը կատարում է նոյն գործը, (արմատը — գրգռելի ասելով 6 տոկոս իւղ է տալիս), կարող ենք ասել, որ որձ պտերը մեր կուսական անտառներին անսպառ գանձն է. այն ինչ Եւրոպայում վերջաւորում է և գիտութիւնը յուսահատ փորձեր է անում նրան արհեստականօրէն մշակելու համար:

Հարկաւոր է շտապով առաջին հերթին հիմնել մի լաբորատորիա, մասնաւորապէս պտերի իւղ հանելու համար:

ԲՈՒՆԻ ՄԻՐԱՅՈՍԵԱՆ

«Թորոդային Հայաստան» շրէւան

Օգոստոսի 25, 1925 թ. 195

ԲԱՆԴԱՏՈՒԹԻՒՆ ՍԸ

ՀԻՆ ԵՒ ՆՈՐ ԲԱՆԴԱՔԱՎՐԹՈՒԹԵԱՆՑ ՄԻՋԵՒ

Եթէ երբեք պատմագիտական բարդ ուսումնասիրութիւններու էջերը խոշորացոյցով դիտելու ըլլանք, պիտի տեսնենք որ մեր նախնաց քաղաքակրթութեանց շատ մը արգասիքներն աւելի յարգի և արժէքաւոր են եղած՝ քան ներկայ քաղաքակրթութեան նուաճումները:

Քսանիւրդ դարը որքան որ քաղաքակրթութեան դար մը կը ճանչցուի, սակայն քաղաքակրթութիւնը մեքենական աշխատանքի արդիւնք մըն է, որ չունի իր մէջ աւելի խորհող և զննող միտք՝ որքան անցեալ քաղաքակրթութեան փառքերը:

Հնախոյզները երբ իրենց պեղումները

կը կատարեն արիւնքիւն ցամաքամասերու վրայ, ի յայտ կը բերեն նոյն տեսակ գործեր և գիտական մասունքներ, որոնք քանիւրդ դարու քաղաքակրթութեան զմայլանքներէն շատ աւելի թանկագին են:

Թունքը օրինակներ:

Վերջերս արիւնքիւն ցամաքամասին մէջ հին յունական կայսրութեան շրջանէն թաղուած քաղաք մը գտած էին հնախոյզները: Քաղաքին անունն է՝ Սիւրի-Երաւ:

Այս քաղաքին շէնքերը քանդուած են, բայց քարերը խօսուն վկանքը են հին քաղաքակրթութեանց:

Քաղաքը իր մէջ կը պարփակէ հազարաւոր հին յունական արձաններ, որոնք Սիւրի-Երաւի արուեստագէտներուն գործերն ըլլալ կը յուսացուին: Ներկայ տրուինք իր զմայլանքն յայտնել վերջ՝ կը հիանայ որ յոյները 2500 տարիներ առաջ այս տեսակ քաղաքակրթութեան բարդներով օժտուած քաղաք մը շինած են:

Այժմ ներկային Ամերիկան և նոյն իսկ Եւրոպան, չունին նոյն քան արուեստական յառաջացումներ՝ որքան ունեցած է Սիւրի-Երաւն՝ յունական գաղթավայր քաղաք՝ Ափրիկէի մէջ:

Մենք հոս ամենափոքրիկ քաղաքաւորութիւն մ'ընելով՝ կրնանք ըսել որ երբ քանիւրդ դարուն ամէն ինչ ծաղկած ու յառաջադիմած է, չի կրնար հաւասարիլ 2500 տարիներ առաջ շինուած գեղարուեստական նուրբ ճաշակով կանգնուած քաղաքի մը: Հետեւաբար անցեալ քաղաքակրթութեան փառքերն աւելի արժէքաւոր և նշանաւոր են եղած:

Բայց մենք շարունակենք:

Հին յունական քաղաքակրթութիւնը փրիստուն է եօթը դարեր առաջ շատ մը ծաղկեալ գաղթավայրեր ունեցած է Ափրիկէի մէջ: Այդ գաղթավայրերէն ամենանշանաւորն եղած է Սիւրի-Երաւ, որ գտնուած է Հիւրդոտոս պատմաբանին կողմէ, 630. Ք. Ա.

Սիրիքը ոչ միայն արձանագործութեան մէջ յառաջացած է այլ նաև ուրիշ շատ մը արուեստներու մէջ: Եւ ահա այդ պատճառաւ իսկ Սիրիքը հին յունական քաղաքակրթութեան որբանն հանդիսացած է:

Վերջերս նոյնպէս նշանաւոր Եւրոպացի պեղողներ Պոմպէի մէջ հին արձան մը եւ գտած են, որը ներկայ արձանագործութեան գլուխ գործոցն կը կազմէ:

Պոմպէն՝ Գրիստոսէ 79 տարիներ վերջ՝ հրաբուխի լաւաններուն զոհ երթալով՝ ամբողջ ողջ քաղաքակրթութիւն մը իր մէջ գերեզմանեց:

Շարունակենք:

Մենք կը կարծենք որ քրիստոնէութիւնը տասներեքերորդ դարէն սկսեալ մինչև ներկայիս յաջող շրջան մը բոլորած է: Իրականութիւն է որ քրիստոնէութիւնը շատ մը փորձեր եւ թշնորհներ տուած է արդի քաղաքակրթութեան, բայց ներկայ քրիստոնէութիւնը չէ հասած հին եգիպտական քրիստոնէութեան թէ ինչպէս:

Վերջերս երբ հին թագաւորներուն գերեզմանները կը պեղէին, գտած են մարմին մը որ հակառակ Գրիստոսէ 3000 տարիներ առաջուայ մարմին մ'ըլլալուն, իր թարմութիւնը լաւագոյն կերպով պահպանած է, որովհետև հին եգիպտացիք քրիստական այն տեսակ բաղադրութիւն մը գործածած են դիակին, որ դարեր վերջ՝ նոր դիակի կը նմանի: Մինչդեռ ներկայ քրիստոնէութիւնը ոչ միայն անձանթ է նման հեղուկի մը, այլ եւ չունի նման գործ մը:

Աւելին:

Ներկերը, որ մեծապէս ծաղկած են Գերմանիոյ մէջ, չունին անցեալի յաջողութիւնները:

Ներկերու գիտութիւնը Գրիստոսէ 300 տարիներ առաջ գտնուած է՝ բոյսերու հիւթերէն քաղելով: Եգիպտացիք եւ Եւրոպացիք լաւագոյններն են եղած ներկերու մէջ, որոնց փորձերու յաջողութիւնները, դժբախտաբար, մինչև ցարդ չեն գերազանցուած:

Արդի ապակիի ճարտարարուեստն այնքան չէ ծաղկած՝ որքան փիւնիկեցւոց շրջաններուն: Հին ապակին աւելի դիմացկուն՝ եւ շաղախումը յաջող էր:

Ոսկերչութիւնը Եգիպտացւոց եւ Եւրոպացւոց ժամանակներուն աւելի յաջող է եղած: Այն ատեններուն մարդիկ աւելի սիրուն եւ նուրբ գործեր են շինած՝ քան ներկայի ոսկերիչները: Փաստ է, Հին ոսկերչութեան շարունակը, որոնք այսօր թանգարաններուն մէջ յարգի զարդեր կազմած են:

Հին մարդիկ աւելի սրամիտ են եղած մաթեմատիքի մէջ:

Հին արարական կարաւանապետները ճարտրգիւծ ժամանակներուն մաթեմատիքական այն տեսակ բարդ եւ կենդոտ խնդիր են լուծած որքան այսօր, թուղթի վրայ, համալսարանի ուսանող մը դժուար կը լուծէ:

Եզրամփակենք:

Քաղաքակրթութիւնները կը ծնին եւ կը մեռնին: Լոյսը կը խաւարի, խաւարը կը լուսանայ: Այս է աշխարհի օրէնքը:

ՀՄԱՅՆԱՅ ՍՈՒՅՈՒՄ